

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Національного університету
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
доктору педагогічних наук,
професору Рибалко Ліні Миколаївні

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Домаренка Максима Володимировича
на тему «Формування професійної компетентності
майбутніх перекладачів аудіовізуальними засобами»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження Домаренка М.В. присвячене проблематиці, яка набуває дедалі більшої актуальності в контексті євроінтеграційного курсу України та відповідних трансформацій у системі вищої освіти. Розширення міжнародного співробітництва, поглиблення політичних, економічних і культурних зв'язків між Україною та країнами Європейського Союзу об'єктивно підвищує суспільний запит на фахівців, спроможних здійснювати якісне мовне посередництво у різноманітних комунікативних ситуаціях. Підготовка таких фахівців у закладах вищої освіти України — насамперед у межах спеціальності «Філологія» зі спеціалізацією «Германські мови та літератури (переклад включно), перша — англійська» — постає як завдання не лише освітнього, а й загальнодержавного значення.

Формування професійної компетентності майбутніх перекладачів є багатоаспектною науковою проблемою, яка перебуває в полі зору дослідників

упродовж тривалого часу. Водночас динамічні зміни у технологічному середовищі, еволюція вимог ринку праці та оновлення стандартів перекладацької діяльності постійно актуалізують потребу в переосмисленні усталених підходів до фахової підготовки та пошуку нових педагогічних рішень.

У цьому зв'язку особливої уваги заслуговує дидактичний потенціал аудіовізуальних засобів, застосування яких у навчальному процесі здатне суттєво збагатити освітнє середовище, наблизити його до реальних умов професійної діяльності перекладача та сприяти формуванню стійких фахових умінь. Саме це визначає актуальність обраної теми дослідження.

Тематична спрямованість дисертації узгоджується з науково-дослідною проблематикою кафедри германської філології та перекладу Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка». Робота виконана в межах дослідницької теми «Германські мови та літератури і методика їх навчання» (державний реєстраційний номер 0117U003245).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації. Надійність отриманих результатів підкріплюється використанням ретельно підбраної системи методів дослідження, що охоплюють теоретичний, емпіричний і статистичний рівні наукового пізнання та в сукупності забезпечують всебічність і обґрунтованість проведеного дослідження.

На теоретичному рівні застосовувалися аналіз, порівняння, синтез, узагальнення, індукція, дедукція та моделювання. Зазначені методи слугували інструментами критичного осмислення наукових джерел із досліджуваної проблематики, розбудови концептуальної бази дослідження, уточнення змісту ключових понять, а також розробки та теоретичного обґрунтування авторської моделі формування професійної компетентності майбутніх перекладачів аудіовізуальними засобами.

Емпіричний рівень дослідження забезпечувався методами спостереження, педагогічного експерименту, а також тестування та контент-аналізу мовленнєвих завдань відкритого типу, виконаних здобувачами освіти в ході

експериментальної частини дослідження. Застосування цих методів дозволило безпосередньо перевірити дієвість запропонованої автором моделі в умовах освітнього процесу.

Статистична обробка експериментальних результатів проводилася за допомогою методів математичної статистики — критерію однорідності χ^2 Пірсона та Z-критерію. Застосування критерію χ^2 Пірсона забезпечило перевірку статистичної однорідності контрольної та експериментальної груп на початковому етапі дослідження, а також підтвердило достовірність змін, що відбулися в процесі експериментального навчання, тоді як Z-критерій дозволив встановити статистичну значущість відмінностей між середніми показниками обох груп, що в сукупності надало результатам дослідження належного рівня об'єктивності та наукової переконливості.

Наукові положення дисертаційної роботи Домаренка М.В. належним чином обгрунтовані як на теоретичному, так і на емпіричному рівнях, характеризуються чіткими кількісними та якісними параметрами і є закономірним результатом проведеного дослідження. Висновки і рекомендації роботи спираються виключно на результати власних наукових пошуків здобувача.

Наукова новизна дослідження та ступінь обгрунтованості й достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій дослідження. Вивчення основних наукових результатів і висновків дисертаційної роботи засвідчує належний рівень їхньої наукової обгрунтованості та достовірності.

Сформульовані положення наукової новизни не викликають заперечень і відображають самостійний внесок здобувача у теоретико-методичне осмислення проблеми формування професійної компетентності майбутніх перекладачів аудіовізуальними засобами.

До найбільш вагомих результатів, що характеризують наукову новизну дослідження, належать такі:

- вперше створено й апробовано в умовах реального освітнього процесу модель формування професійної компетентності майбутніх

перекладачів аудіовізуальними засобами, що підтвердила свою практичну ефективність у ході педагогічного експерименту.

- уточнено поняття: «професійна компетентність», «професійна компетентність майбутніх перекладачів», «аудіовізуальні засоби».

- подальший розвиток отримали складові професійної компетентності майбутніх перекладачів; особливості використання аудіовізуальних засобів у процесі формування професійної компетентності майбутніх перекладачів; передумови формування професійної компетентності майбутніх перекладачів; критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх перекладачів, способи використання машинного перекладу в професійній підготовці майбутніх перекладачів.

Викладені в дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії наукові результати, висновки та рекомендації відзначаються достатнім рівнем обґрунтованості й аргументованості, що підтверджується виваженою структурною побудовою роботи, глибиною аналізу опрацьованого матеріалу та власними розробками здобувача, завдяки чому всі поставлені завдання вирішено відповідно до задекларованої мети дослідження.

Теоретичне та практичне значення результатів дисертації. Теоретична значущість дисертаційної роботи визначається тим, що її результати розширюють наукові уявлення про проблему формування професійної компетентності майбутніх перекладачів і можуть стати підґрунтям для подальших досліджень у цій галузі, а також бути використані в процесі підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти.

Практична цінність роботи зумовлена можливістю широкого застосування розроблених у її межах методичних рекомендацій: під час оновлення освітньо-професійних програм, підготовки навчально-методичних матеріалів різних форматів (електронних освітніх ресурсів, посібників, дидактичних матеріалів) а також безпосередньо у викладацькій діяльності в межах дисциплін, спрямованих на підготовку майбутніх перекладачів. Результати здійсненого дослідження

інтегровано в освітній процес здобувачів першого (бакалаврського) рівня освіти за спеціальністю «Філологія», спеціалізацією «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська» Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (26.05.2026 № 31-9/1731), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка від 02.04.2026 р. № 375/03-33), а також Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (довідка про впровадження № 05ФЛ/29.00 від 30.01.2026).

Повнота викладу основних положень дисертації у наукових виданнях та апробація результатів дослідження. Матеріали дисертації свідчать про цілісний і системний підхід до вирішення досліджуваної проблеми. Винесені на захист наукові результати, висновки та пропозиції є самостійним здобутком здобувача.

Публікаційна активність дисертанта відповідає масштабу проведеного дослідження: його основні положення та результати відображено у 16 наукових працях, зокрема в 7 статтях у фахових виданнях і 9 тезах доповідей на міжнародних наукових та науково-практичних конференціях, де вони отримали схвальну оцінку. Загальний обсяг публікацій — 3,94 д.а. (усі одноосібні).

Підготовлені публікації за кількістю, обсягом і науковим рівнем повністю задовольняють вимоги пунктів 8 і 9 Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії». Анотація дисертаційної роботи Домаренка Максима Володимировича адекватно і вичерпно передає її ключові положення та наукові результати.

Дотримання принципів академічної доброчесності. Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням належного кваліфікаційного рівня. Усі теоретичні положення, наукові результати, висновки

та практичні рекомендації сформульовано здобувачем на основі власних досліджень. Перевірка змісту роботи підтвердила дотримання норм наукової доброчесності: використані інформаційні джерела коректно ідентифіковані, посилання на першоджерела оформлені відповідно до встановлених вимог, усі запозичення належним чином цитовані. Фактів навмисного викривлення даних, фабрикації чи фальсифікації результатів не виявлено. Таким чином, дисертація Домаренка М.В повністю відповідає нормам академічної етики, а її результати заслуговують довіри.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Загалом високо оцінюючи наукову та практичну значущість результатів, отриманих Домаренком М.В., вважаємо за необхідне звернути увагу на окремі дискусійні положення та зауваження:

1. Проведений автором аналіз наукових праць щодо поняття «професійна компетентність майбутніх перекладачів» (п. 1.1) та запропонований уточнений перелік її складових заслуговують на позитивну оцінку. Розгляд професійної компетентності як макрокомпетентності є цілком обґрунтованим підходом, що відповідає сучасним тенденціям у відповідній галузі. Разом із тим більш детальне теоретичне розкриття підстав для такої кваліфікації — зокрема, опис ключових ознак макрокомпетентності та їх відповідності природі професійної компетентності перекладача — збагатило б концептуальну базу дослідження і надало б запропонованому підходу додаткової аргументованості.

2. Проведений аналіз стандарту вищої освіти та освітньо-професійних програм вітчизняних закладів вищої освіти є ґрунтовним і дозволяє скласти цілісне уявлення про сучасний стан формування професійної компетентності майбутніх перекладачів в Україні (п. 1.2). Отримані результати є самодостатніми і переконливо обґрунтовують зроблені висновки. Водночас залучення до порівняльного аналізу відповідних освітніх стандартів і програм зарубіжних закладів вищої освіти могло б стати змістовним доповненням, що дозволило б розглянути виявлені тенденції у ширшому міжнародному контексті та окреслити

орієнтири для подальшого вдосконалення вітчизняної практики підготовки перекладачів.

3. Вправа з редагування машинного перекладу (п. 2.2) є оригінальним і методично виправданим рішенням, що одночасно забезпечує формування фахової інструментальної субкомпетентності та закріплення вивченого матеріалу. Разом із тим у роботі не розкрито питання про те, які системи машинного перекладу є найбільш доцільними для створення текстів, що використовуватимуться в межах цієї вправи. Включення відповідних рекомендацій — зокрема, порівняльного аналізу доступних систем машинного перекладу з точки зору типових помилок, які вони продукують, та їхньої придатності для формування навичок редагування у майбутніх перекладачів — збагатило б методичний апарат роботи і зробило б запропоновану вправу більш зручною для практичного застосування.

4. Визначені напрями подальших наукових розвідок є логічними, органічно випливають із результатів дослідження і свідчать про усвідомлення автором перспектив подальшого розвитку запропонованого підходу. Зокрема, ідея розроблення програмного забезпечення, здатного надавати зворотний зв'язок щодо виконаних завдань в аудіовізуальному форматі з адаптацією його деталізації відповідно до ступеня помилковості відповіді здобувача освіти (п. 2.2), є науково обґрунтованою та практично перспективною. Разом із тим ця ідея могла б бути дещо детальніше окреслена вже в межах дисертації — зокрема, через опис ключових функціональних вимог до такого програмного забезпечення, принципів його інтеграції в освітній процес та очікуваного впливу на ефективність підготовки майбутніх перекладачів. Більш розгорнуте висвітлення цього напрямку не лише посилює б практичну спрямованість висновків роботи, а й створило б чіткіше підґрунтя для подальших наукових розвідок у цій галузі.

Водночас зазначені зауваження мають дискусійний характер і не применшують вагомості наукового та методичного доробку, здійсненого здобувачем у межах дослідження.

Загальний висновок до дисертаційної роботи та її відповідність установленим вимогам. Дисертаційна робота Домаренка М.В. на тему «Модель формування професійної компетентності майбутніх перекладачів аудіовізуальними засобами» являє собою цілісне, самостійно виконане наукове дослідження, що присвячене актуальній проблемі сучасної педагогічної науки. Зміст роботи відповідає її темі, а сформульовані наукові завдання вирішені в повному обсязі. Внесені на захист положення вирізняються науковою новизною та практичною значущістю, висновки є логічно обґрунтованими і несуперечливими. Структура дисертації є чіткою, виклад матеріалу — послідовним, оформлення роботи відповідає встановленим вимогам.

На підставі викладеного можна стверджувати, що дисертаційна робота відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки № 40 від 12.01.2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Рецензент:

Кандидат педагогічних наук, доцент,
декан факультету філології, психології та педагогіки
Національного університету «Полтавська
політехніка імені Юрія Кондратюка»

Анна АГЕЙЧЕВА

Тамара Бресан